kwartaalblad van de vereniging van oud-parlementariërs
25e jaargang
juni 2018
nummer 94

Redactie

Mw. M.M. van der Burg, hoofdredacteur	mmvanderburg45@gmail.com	030-2520750	06-22987711
Mw. J.W. Kersten	j.w.kersten1@gmail.com		06-22522475
G.J.W. van Oven	vanoven@casema.nl	071-8890451	06-25590716
M. Smits, secretaris	riessmits@planet.nl	070-3648256	06-51327769
Mw. J.M. de Vries	Monique@devries.to	070-3520749	
Eindredacteur: R.H. van der Heide	r.vdheide@tweedekamer.nl	070-3185681	

Gastredacteuren: J.Th.J. van den Berg, A. de Jong, en J. Terlouw

Commissie rechtspositie

G.J.P. van Otterloo, voorzitter	gjpvo@xs4all.nl	070-3232640
O. Scheltema-de Nie	o.scheltema@online.nl	070-3551569
P.J. Biesheuvel	pj.biesheuvel@12move.nl	070-3455975
G.B. Nijhuis	nijhuis.advisering@kpnplanet.nl	0523-677366

Bestuur

Mw. S. de Jong, wnd. voorzitter	sij.brigje@home.nl	0594-512178	
A. de Jong, penningmeester	ariedejong@hetnet.nl	071-5212318	06-47381662
J.G.C. Wiebenga, internationaal secretaris	jwiebenga@hotmail.com	023-5246141	
M. Smits, secretaris	riessmits@planet.nl	070-3648256	06-51327769
Mw. E.G.E.M. Bloemen	bloemenliesbeth@hetnet.nl	071-3018529	
D. Eisma	deisma6@gmail.com	070-3241543	

Ambtelijke ondersteuning

R.H. van der Heide	r.vdheide@tweedekamer.nl	070-3185681

Druk: Reprografische afdeling Tweede Kamer
Vormgeving: Stafdienst Communicatie, Henk van der Velden

Verenigingsadres/ledenadministratie
Vereniging van Oud-Parlementariërs, t.a.v. Reinder van der Heide
Postbus 20018, 2500 EA 's-GRAVENHAGE
Website(s): www.vopnestor.nl en leden.vopnestor.nl

Het lidmaatschap van de Vereniging van Oud-Parlementariers (VOP) staat open voor oud-leden van de Tweede Kamer en/of Eerste Kamer der Staten-Generaal en het Europees Parlement. De contributie bedraagt € 30,- per jaar en moet worden voldaan op betaalrekening NL34INGB0000253063 van de Vereniging van Oud-Parlementariërs, Den Haag.

Beveiligingsdienst
secretariaatbeveiligingsdienst@tweedekamer.nl 070-3182146
of 3182153

Najaarsbijeenkomst 9 oktober 2018, Den Haag

NESTOR

INHOUDSOPGAVE

3 **Van de redactie**

4 **Hier scheiden onze wegen**
- door Joop van den Berg

7 **Column: Vertrouwen in de politiek**
- door Jan Terlouw

9 **Interview met Janneke Schermers, nieuw lid van de VOP**
- door Mieke van der Burg

14 **Links en rechts in de politiek**
- ingezonden door Arie de Jong

17 **Kamerkunst, aflevering V:**
'De Voorzitters' van Karel James
- door Reinder van der Heide

23 **Van het bestuur**
Verslag van de Voorjaarsbijeenkomst VOP, Arnhem op 4 april 2018
- door Ries Smits

26 **Overleden**

26 **Verschenen boeken**
- door Mieke van der Burg en Reinder van der Heide

Deadline volgende NESTOR: 1 augustus 2018

Omslagfoto:
'Still' in zwart-wit uit de film 'A Bridge Too Far' (1977)

VAN DE REDACTIE

De gemeenteraadsverkiezingen zijn achter de rug, maar in veel gemeenten hapert nog de vorming van een nieuw college. Wat is er voor bijzonders aan de hand?
De groei van lokale partijen en de versplintering van partijen zet zich voort, zo blijkt uit de verkiezingsuitslag. Inmiddels behoren meer dan 30% van de raadsleden tot lokale partijen. De vertegenwoordiging van landelijke traditionele partijen in de raden neemt af, en zij trekken veelal lokaal een eigen lijn. Sommige lokale afdelingen van landelijke partijen ontdoen zich zelfs van de (landelijke) partijnaam!
Deze ontwikkeling heeft nog al wat consequenties, zo constateert Joop van den Berg in zijn interessante artikel "Gescheiden wegen". Hij ziet lokale en nationale volksvertegenwoordiging steeds meer uit elkaar groeien. In stijgende mate is sprake van losmaking van beide instituties. Deze "gescheiden wegen" kunnen grote gevolgen hebben voor inhoudelijke politiek, omdat juist onderlinge voeding – zoals lokale uitwerking van landelijk beleid – essentieel is voor een goed beleid. Ook lokale ervaringen kunnen landelijk beleid inspireren. Hoe houd je deze essentiële relatie in stand?
In zijn column stelt Jan Terlouw een ander politiek probleem aan de orde: het afnemend vertrouwen in de politiek. De groeiende macht van het kapitaal en tegelijk de afname van de macht van de politiek is een niet onbekend fenomeen. Zo schaadt bijvoorbeeld de keuze om jaarlijks 1,4 miljard in te leveren zeker het vertrouwen in de politiek. Is het vertrouwen nog wel te herstellen door dit kabinet of de Tweede Kamer, zo vraagt Jan zich af?
Het VOP-bestuur doet van alles om het ledenaantal van de vereniging – nu zo'n 350 – in stand te houden of beter, te laten groeien. Onlangs is Janneke Schermers lid geworden. Reden voor een interview met haar door Mieke van der Burg.
In de serie 'Kamerkunst' besteedt Reinder van der Heide deze keer aandacht aan de gang vol Voorzitters op Binnenhof 1a en hun portrettist Karel James.
Verder treft u het verslag van de boeiende VOP-Voorjaarsbijeenkomst te Arnhem van de hand van Ries Smits. Daarna volgen de bekende rubrieken over overleden oud-parlementariërs en nieuw verschenen boeken.

‘HIER SCHEIDEN ONZE WEGEN’

Prof.Dr. J.Th.J. (Joop) van den Berg

Oud-lid Eerste Kamer en oud-voorzitter directieraad VNG;

Hoogleraar Universiteit Leiden en Maastricht

Op het eerste oog zou je niet zeggen dat parlementariërs en gemeentebestuurders bezig zijn van elkaar te vervreemden. Terwijl zo’n veertig jaar geleden raadsleden en wethouders de stap maakten naar de Tweede Kamer, is het de laatste jaren allerminst vreemd als Kamerleden overstappen naar het stedelijk bestuur. Vier jaar geleden bijvoorbeeld, ging Staf Depla van de Tweede Kamer naar het wethouderschap van Eindhoven; Linda Voortman staat op het punt te vertrekken naar Utrecht. In beide gevallen is dat ernstig verlies voor de Tweede Kamer en winst voor de betrokken gemeenten. Daarvoor vormen drie factoren mogelijk een verklaring: (1) de volatiliteit van ook raadsverkiezingen, die partijen voor onverwachte winst kunnen stellen en dus plotselinge vraag opleveren naar wethouders. Die kan ook worden vervuld, omdat (2) wethouders geen lid meer zijn van de raad en dus van buiten kunnen worden betrokken. Kamerleden betreden het parlement op relatief jonge leeftijd en dat betekent dat zij (3) ook na een behoorlijke loopbaan in de Tweede Kamer nog verder moeten met hun beroepsbestaan. In die zin blijven verkiezingen voor gemeenteraden en Tweede Kamer op elkaar inwerken en raken carrières met elkaar verstrengeld.

Toch is er onmiskenbaar in stijgende mate sprake van losmaking tussen beide instituties. Nationale en lokale volksvertegenwoordiging zijn bezig gescheiden wegen te kiezen. Dit is een onvermijdelijk effect van de opkomst en zelfs her en der dominantie van lokale partijen. Die hebben intussen een legitieme plek verworven in de gemeentelijke politiek en een aantal ervan groeit ook in stabiliteit en continuïteit. Interne problemen eindigen niet onmiddellijk meer in afsplitsing; na vier jaar in de raad stort een lokale partij lang niet altijd meer in.

In gemeenteraden gaat dat meer dan eens gepaard met onderlinge spanningen tussen lokale partijen en

vertegenwoordigingen van de traditionele landelijke groeperingen. Om te beginnen moeten ze *sowieso* aan elkaars bestaan wennen, waarbij de groeiende stabiliteit van lokale partijen eerder groter ergernis oplevert dan echte gewenning.

Dat is niet zo wonderlijk, omdat een sterke lokale partij afbreuk doet aan de gevoelens van superioriteit in nationale partijen. Bovendien ontlenen veel lokale partijen hun oorsprong aan breuken in traditionele partijen: in Wassenaar waren er op enig moment naast de VVD drie lokale partijen en partijtjes die allemaal klonen van de VVD waren; in het zuiden van het land gaat het vaak om afsplitsingen van het CDA; in het noorden en in de grote steden is de oorsprong nogal eens te vinden bij de PvdA.

Lokaal of niet lokaal, dat is de kwestie

Voor ontspannen verhoudingen is dat allemaal niet bevorderlijk. Spanningen worden al gauw zichtbaar als er colleges moeten worden gevormd waarin lokale en nationale partijen moeten samenwerken. Meer dan honderd jaar lang konden in gemeenten colleges worden gevormd zonder welke inmenging dan ook van buitenaf. (Tot de jaren zeventig bestond er zelfs geen collegeprogramma.) Niet toevallig was in 2002 in Rotterdam voor het eerst een informateur nodig om het college te vormen, na de enorme verkiezingswinst van Fortuijn en zijn 'Leefbaar Rotterdam' en het grote verlies van een aantal nationale partijen, de PvdA voorop. Sindsdien treedt op een sterk groeiend aantal plekken in het land een (in)formateur op om partijen bijeen te brengen. Het laat zien hoezeer traditionele en lokale partijen aan elkaars bestaan en verschillende omgangscultuur moeten wennen. Waarschijnlijk is dat een belangrijker oorzaak voor de introductie van informateurs dan de fragmentatie in gemeenteraden, die evenzeer een product is van de groei van lokale partijen naast de nationale.

De sterke groei van lokale partijen (tot meer dan dertig procent van alle raadsleden) heeft geleid tot een even sterk gegroeid aantal wethouders uit die groeperingen. Opmerkelijk is dat zich daarbij meer dan eens ervaren voormalige bestuurders van landelijke partijen bevinden. (Zo slecht zijn die dus ook weer niet…) Soms gaat het bij lokale lijsten om allianties van verwante nationale partijen, zoals van CU en SGP, of VVD en D66, of van PvdA, GroenLinks en ofwel D66, ofwel SP. Dat doet echter niet af aan het groeiend verschijnsel van lokale partijen met 'eigen kweek' aan lokale wethouders, die een dominante en stabiele rol krijgen in het gemeentelijk bestuur. De gemeentelijke democratie 'lokaliseert', waarschijnlijk voor onafzienbare termijn. Er zullen er zijn die dat betreuren en naar vroeger tijd terugverlangen, maar dat maakt de feiten van vandaag niet minder reëel.

Er zitten aan deze ontwikkeling wel problemen vast, die je tezamen 'het kiezen van gescheiden wegen' kan noemen. Nationale volksvertegenwoordigers beschikken niet meer over een uitgebreid netwerk aan lokale bestuurders die zij kunnen raadplegen in kwesties van (voorgenomen) decentralisatie. Dat gaat nu al niet erg goed, maar het kan er door de 'lokalisering' nooit beter door worden. Omgekeerd geldt dat wethouders nationale politici niet meer kunnen adviseren noch om raad vragen, laat staan dat zij weten waar in welk ministerie de aan te spreken ambtenaar is te vinden.

Als het perspectief louter de eigen gemeente is, dan zal regionale samenwerking al gauw moeizamer worden, terwijl die nu al vaak voor vooral wethouders een last is. De in veel gemeenten goed ontwikkelde internationale blik op de realiteit – ook de gemeente reikt verder dan de eigen dorpspomp – zal er niet breder op worden. Zinloos 'politiek toerisme' wordt er weliswaar mee vermeden, maar zinvolle samenwerking en voorbij nationale grenzen van elkaar leren helaas evenzeer.

Nationale partijen zijn geen voetbalclubs die de spelers zo nodig bij elkaar wegkopen, maar zij moeten het hebben van hun eigen jeugdspelers. Die 'jeugdopleiding' vindt nog steeds in hoofdzaak plaats in de gemeenteraden en provinciale staten. Lokalisering van de gemeentepolitiek zal onvermijdelijk het aanbod aan nieuw nationaal talent verschralen, tenzij gemeentebestuurders van lokale partijen bereid zijn zich alsnog aan te sluiten bij een landelijke partij, zodra hun ambities uitstijgen boven de gemeentegrenzen.

Overigens is '*Nachwuchs*' niet alleen een kwestie van personeel, maar ook van ideeën en programma. Heel veel ideeën en zelfs complete concepties in de politiek zijn eerst lokaal ontwikkeld en beproefd, voordat zij op nationaal vlak konden worden toegepast. Onze 'verzorgingsstaat' heeft uitgesproken lokale wortels; die zijn belangrijker gebleken dan de theorieboekjes van veel politieke partijen. Dat zal allemaal niet volledig verdwijnen, maar er zal in nationale en lokale partijen wel goed moeten worden nagedacht hoe wordt voorkomen dat gescheiden wegen zozeer uit elkaar gaan lopen dat wij over een tijdje elkaar niet eens meer kunnen waarnemen.

Gescheiden wegen kiezen, het kan; maar dan alleen als die parallel blijven lopen en er gewerkt wordt aan in- en uitvoegstroken onderweg.

VERTROUWEN IN DE POLITIEK

Jan Terlouw

In 1991 viel de Sovjet-Unie uit elkaar. Globalisering van de wereldhandel volgde, wat miljoenen mensen uit de ergste armoede heeft geholpen. Prachtig. Maar er volgden ook privatiseringen en liberaliseringen, waardoor de kapitaalaccumulatie bij enkelen enorm is toegenomen. Daar zijn tal van publicaties over, o.a. het boek van Piketty (Kapitaal in de 21ste eeuw). Vorig jaar bijvoorbeeld zijn de wereldwijde bedrijfswinsten voor het overgrote deel bij één procent van de bevolking terecht gekomen. Tweedeling, is men dat gaan noemen. Waar de macht van kapitaal groeit, neemt de macht van de politiek af.
De uitdrukking 'geld is macht' heeft nog niets aan betekenis ingeboet.
Het is een trend die politici bezig hoort te houden en wat mij betreft hoort te verontrusten. Want politieke leiding is belangrijk, juist nu natuurverwoesting, met name klimaatverandering, daadkracht zo nodig heeft. Desalniettemin heeft het kabinet besloten de dividendbelasting voor multinationals af te schaffen, wat de schatkist 1,4 miljard euro per jaar gaat kosten. Hiermee wordt de vorige bewering in zekere zin bevestigd: de toenemende invloed van multinationals, kapitaalbezitters, aandeelhouders.

De vier coalitiepartners hebben deze maatregel genomen zonder advies te vragen, zonder raadpleging van ambtelijke stukken, althans zonder herinnering daar aan. Argumentatie ontleend aan verkiezingsprogramma's is er evenmin, want in de programma's van de betrokken partijen komt het plan niet voor.
Als we dus de enorme hersenexercitie volbrengen om te geloven in dit collectieve geheugenverlies, dan moeten we vaststellen dat tot een zo ingrijpende maatregel als het inleveren van 1,4 miljard euro per jaar is besloten praktisch zonder afweging van voor- en nadelen. Ofwel er is onwaarheid gesproken over het raadplegen van ambtelijke argumentatie, ofwel er is een volstrekt onvolwassen en dus onverantwoord besluit genomen.

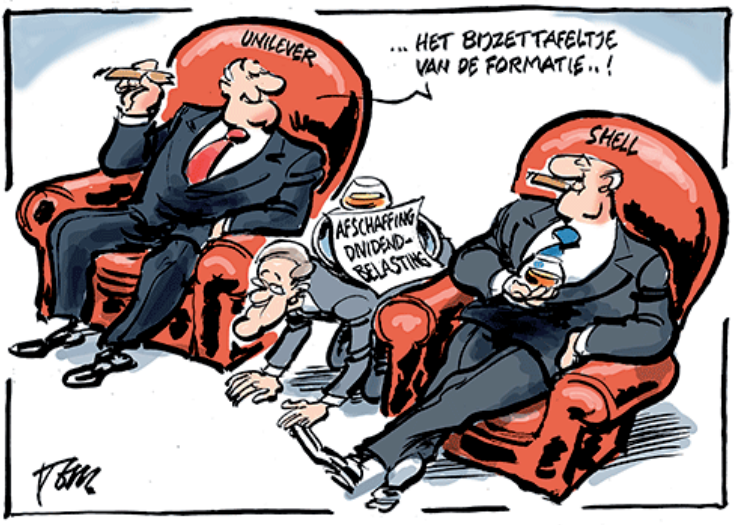

Bijzet-tafeltjes-politiek

Ik vraag me af of vroeger, 'in onze tijd', een kabinet daarmee zou zijn weggekomen. Ik ben geneigd om te denken van niet, maar tegelijkertijd realiseer ik me dat ik dat niet echt kan beoordelen. Want een politieke situatie is nooit precies gelijk aan een vorige. Hoeveel voordeel van twijfel geef je een kabinet dat net is begonnen, dat ongelukkig is gestart met een affaire-Zijlstra en een overhaast afschaffen van het referendum, maar dat wel veel ambitie en daadkracht toont?
Het lijkt me vast te staan dat het vertrouwen in de politiek aanzienlijke schade heeft opgelopen. Onze opvolgers in het parlement hebben dus moeten afwegen of het kabinet die schade in de komende tijd voldoende kan herstellen om door te mogen gaan.

JANNEKE SCHERMERS AAN HET WOORD

Mieke van der Burg

Tijdens de laatste Voorjaarsbijeenkomst in Arnhem ontmoette ik Janneke Schermers. Een nieuw lid van onze vereniging en deze bijeenkomst was haar eerste ontmoeting met de VOP.

Bijna 8 jaar geleden (2010) verliet zij de Tweede Kamer, waar zij drie en een half jaar met gedrevenheid haar functie als Kamerlid voor het CDA heeft vervuld. Het bestaan van de VOP was haar niet bekend. "Omdat Ries (Smits) het vroeg" is zij lid geworden. Reden om haar te interviewen.

Janneke Schermers is geboren in Balikpapan (Indonesië) en opgegroeid in Gorinchem. Zij is gynaecoloog, heeft ruim elf jaar als zodanig gewerkt en was daarna gedurende elf jaar werkzaam als senior inspecteur bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg, thans IGJ: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Na drie jaar parttime-wethouder- en locoburgemeesterschap, naast haar baan bij de inspectie, volgde het Kamerlidmaatschap. Daar hield zij zich vooral bezig met de gezondheidszorg. Na de Kamer werd zij parttime universitair docent aan het Julius Centrum (Universiteit Utrecht) en heeft zij haar eigen bedrijf "ZorgLabyrint. Wegwijzer in de Gezondheidszorg", toezicht en advies in de gezondheidszorg.
Naast haar werk vervulde zij vele functies, binnen en buiten de gezondheidszorg. Ook op dit moment is zij actief in besturen en Raden van Toezicht van diverse organisaties.

Over de partijen heen

De VOP sprak mij aan omdat deze vereniging leden heeft van alle politieke partijen. Het is leuk om over de partijen heen te kijken en elkaar in een niet-Kamersetting te ontmoeten en te spreken.

Janneke Schermers op werkbezoek in Zambia

Het 'wij-gevoel'

Op een gegeven ben ik politiek actief geworden in en vanuit het CDA. Wat mij sterk boeit is: *belangenafweging*. Het krachtenveld en de verschillende belangen die bij het (politieke) besluitvormingsproces een rol spelen, vind ik interessant. Daarnaast is voor mij het 'wij-gevoel' heel belangrijk. Betrokkenen hoeven het niet allemaal met elkaar eens te zijn. Verschil van mening is op zich niet erg, maar uiteindelijk moeten we wel samen met elkaar verder kunnen. Communicatie is daarbij essentieel. Geen 'wij- vs. zij-denken'! Het stimuleren en versterken van het bredere 'wij-gevoel' is een drijfveer in mijn werk en mijn leven. Een goede belangenafweging waarbij diverse krachten een rol spelen, kan uiteindelijk ook bijdragen aan die vorm van 'wij-gevoel'.
Daarom trok mij de lokale politiek, de gemeente. Na een korte periode als raadslid, ben ik drie en een half jaar wethouder en locoburgemeester geweest van de gemeente Bunnik. Na een college-crisis kwam het CDA in het college met een voor mij aantrekkelijke portefeuille, zoals zorg, welzijn, cultuur en onderwijs. Het wethouderschap was een parttimefunctie die ik combineerde met mijn werk als inspecteur gezondheidszorg.

Motie Schermers c.s.

Na mijn wethouderschap kwam ik in de Tweede Kamer op het moment dat het debat over de kwaliteit van de verloskundige zorg losbarstte. Uit internationaal onderzoek bleek namelijk de babysterfte in Nederland – tegen de verwachting in – een van de hoogste in Europa te zijn. Vele zaken speelden mee, o.a. onduidelijkheid over de positie, rol en taken van de klinisch werkend verloskundige: op dat moment was het relatief kort geleden dat verloskundigen, die altijd voornamelijk in de thuissituatie hadden gewerkt, ook in de ziekenhuizen aan de slag waren gegaan, zonder dat duidelijk was wat zij daar voor taken en bevoegdheden hadden. Dat werd dus in elk ziekenhuis anders in gevuld. Er was vooral onduidelijkheid over de taakafbakening tussen de klinisch werkend verloskundige en de arts-assistenten (artsen nog in opleiding) op de verloskamers, soms met desastreuze gevolgen. Als inspecteur had ik driemaal een calamiteit moeten evalueren met dezelfde inhoud: het kind overleed tijdens de

bevalling omdat, toen het fout liep, de klinisch werkend verloskundige dacht dat de arts-assistent wel zou gaan en andersom. Deze ervaring en mijn kennis van de problematiek als gynaecoloog kwamen zo direct van pas in de vele spoeddebatten over de kwaliteit van de verloskunde. Uiteindelijk heeft dit o.a. geleid tot de – met algemene stemmen aangenomen – motie van mijn hand. In deze motie-Schermers c.s. werd gevraagd te komen tot een duidelijk beroepsprofiel van klinisch verloskundigen en daarmee duidelijkheid over de taken, bevoegdheden en opleiding van deze verloskundigen. Het is gelukt. Het gesprek hierover tussen de gynaecologen en de verloskundigen is tot stand gekomen en dat heeft geleid tot een goede inbedding van de klinisch werkend verloskundigen in de zorg en daarmee tot duidelijkheid over hun rol en positie. Het is een kleine bijdrage aan betere en veiligere verloskundige zorg en daar gaat het mij om.

Het mooiste vak van de wereld

Na de Kamer ben ik niet teruggegaan naar de Inspectie voor de gezondheidszorg. Ik wilde niet meer vastzitten in een bepaald systeem, een bepaalde organisatie. De vraag die voor mij toen essentieel was: hoe kan ik maatschappelijk het meest zinvol mijn brede ervaring op het gebied van gezondheidszorg inzetten? Mijn keuze viel op het geven van colleges aan studenten bij het Julius Centrum in Utrecht. Die gaan vooral over het zorgstelsel. Jonge artsen probeer ik het 'wij-gevoel' bij te brengen, het samenwerken met anderen. Ook met een bezoek aan 'Den Haag' (VWS en TK) dat ik jaarlijks voor hen organiseer, probeer ik het negatieve beeld van "zij-in-Den Haag" bij te schaven.

Janneke Schermers tijdens de buitendag te Haarlem van de NVOG (Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie)

Ik wil hen op z'n minst laten zien en horen dat er sprake is van een belangenafweging. Daarnaast heb ik mijn eigen bedrijf opgericht waar ik vrij ben om al mijn ideeën over goede gezondheidszorg naar buiten te brengen: het bedrijf 'ZorgLabyrint. Wegwijzer in de gezondheidszorg', toezicht en advies in de gezondheidszorg.
Met je artsdiploma kun je veel kanten op en arts zijn is toch wel het mooiste vak van de wereld! Dat houd ik ook 'mijn' studenten voor.

Kwaliteit van de gezondheidszorg

Verbetering van de kwaliteit van de gezondheidszorg heeft mij altijd sterk bezig gehouden en nog steeds. Kwaliteit is niet alleen medisch inhoudelijke kwaliteit, maar heeft ook te maken met de organisatie van de zorg en bejegening.
Mijn bezoeken aan diverse landen buiten Europa zoals Marokko, Pakistan, Indonesië, Rusland en Oost-Turkije, hebben mij ervan bewust gemaakt dat ook passende zorg kan worden geboden op plaatsen waar niet alle medische voorzieningen aanwezig zijn en gezocht moet worden naar alternatieven.
Niet altijd is meer medische zorg de beste weg. Het welzijn van patiënten is een aspect dat nog te weinig aandacht krijgt in de gezondheidszorg. Dat komt vooral naar voren in de ouderenzorg. Zo zijn technische ontwikkelingen erg mooi, maar ook aan het toepassen van technieken zijn grenzen. Niets doen is of moet voor een arts ook een te overwegen optie zijn. Met deze – meer ethische – kwesties, houd ik mij in toenemende mate bezig. Aan het begin van het leven, maar vooral ook in de laatste levensfase van mensen. Onder meer doe ik dat als lid van de ZonMw[1] – programmacommissie 'Palliantie, Meer dan Zorg'. Het zijn fundamentele vraagstukken en afwegingen die in feite ieder mens aangaan. Het is zaak dat artsen én patiënten zich meer voorbereiden op het afwegen van belangen tussen medische behandeling en welzijn/kwaliteit van leven. Biedt een medische behandeling wel een kwalitatief beter leven?

Toename van schakels, meer risico's

Een andere ontwikkeling in de gezondheidszorg is de versnippering in de zorg. Het aantal specialismen en nieuwe vakken (bijv. diabetesverpleegkundige) is enorm toegenomen de laatste decennia. Dat betekent een

[1] *ZonMw komt voort uit twee organisaties: ZorgOnderzoek Nederland (ZON) en het gebied Medische Wetenschappen (MW) van NWO. Toen deze organisaties fuseerden is gekozen om de naam ZonMw te hanteren. ZonMw is een op zichzelf staande naam en wordt niet ingezet als afkorting.*

toename van schakels. Iedere schakel betekent overdracht en vormt daardoor een risico voor de patiënt als de communicatie niet goed verloopt. Ook het parttime werken in de gezondheidszorg groeit. Niet alleen werken er meer vrouwen in deze sector, die werk en thuis willen combineren, ook mannen in de zorg werken in toenemende mate in deeltijd. Goede communicatie wordt dus steeds belangrijker. Het elektronisch patiëntendossier (EPD) en het elektronisch medicatiedossier (EMD), zijn daarbij onontbeerlijk maar kunnen niet de verbale communicatie vervangen.

Terughoudende opstelling

Ik erger mij zeer aan incidentenpolitiek in de Kamer. Als er iets fout gaat in de samenleving, in de gezondheidszorg, dan staan direct Kamerleden paraat met hun vragen en meningen. Zo willen ze aan de ene kant minder regels binnen de gezondheidszorg, maar vragen aan de andere kant bij een incident op hoge toon om regelgeving. Ik vind dat Kamerleden zich veel terughoudender moeten opstellen. Op deze manier leidt het vaak tot nog meer regels en procedures. Pas als uit onderzoek blijkt dat sprake is van nonchalance, zijn maatregelen nodig. Je moet accepteren dat het soms fout gaat, ook als zorgvuldig is gehandeld door betrokkenen en afspraken zijn gevolgd. Niet ieder incident is te voorkomen.

Herdenkingsmonument Rhijnauwen

Naast mijn werk in de gezondheidszorg heb ik diverse andere functies. Eén daarvan is het voorzitterschap van de Stichting Herdenkingsmonument Fort Rhijnauwen. Wij organiseren elk jaar op 4 mei de herdenking op het fort, waar meer dan 50 Nederlandse en Belgische verzetsmensen werden gefusilleerd. Afgelopen mei was de ambassadeur van België persoonlijk aanwezig en waren er zo'n 1000 mensen voor de herdenking, zeer indrukwekkend.
In aanloop naar de herdenking dit jaar had ik Roel van Duijn, de voormalig provo en 'kabouter', uitgenodigd om een lezing te houden over zijn boek "Verraad", waarin hij het verzetsverhaal van zijn schoonouders beschrijft. Zijn schoonvader werd gepakt bij een verzetsdaad, maar overleefde de oorlog omdat zijn vrouw het (bewust) aanlegde met een SD-officier. De verzetsmaat met wie hij de sabotage actief pleegde, Harry van Genugten, overleefde de oorlog niet en werd, dit jaar 75 jaar geleden, op Fort Rhijnauwen gefusilleerd.
Ook zo'n herdenking versterkt het "wij-gevoel". Zoals gezegd een belangrijke drijfveer in mijn werk en leven!

De VOP is met Janneke een bevlogen en actief lid rijker geworden!

KAN IEMAND MIJ VERTELLEN WAT LINKS EN RECHTS IS IN DE POLITIEK?

Arie de Jong

Gemakshalve spreken veel mensen over 'links' en 'rechts' in de politiek. Mij is dan niet altijd even helder welke opvattingen 'links' of juist 'rechts' zijn. Sterker nog, als ik mijn twijfels uit over het nut en de betekenis van de links-rechts-tegenstelling aan Ruud Koole met wie ik soms een hapje eet, dan zegt hij: "Bijna iedereen ziet kans om zich te plaatsen op een links-rechts-schaal als hem of haar gevraagd wordt waar hij of zij staat."
Als een autoriteit in de politicologie dat zegt, dan moet dat wel waar zijn. Althans, dat mensen er een idee bij hebben als hun wordt gevraagd zich te positioneren, bedoel ik, wat iets totaal anders is dan dat men een eensluidend idee heeft bij wat dan links en rechts is. Wat beweren mensen eigenlijk als ze zichzelf links of rechts noemen, en meer nog: anderen op zo'n positie plaatsen?

Laten we eerst eens kijken waar het vandaan komt, die indeling in links en rechts. Ik heb me laten vertellen, dat het begin ligt in de 16de eeuw, in Engeland, bij het bijeenkomen van het Lagerhuis in de kerk van St. Stephens in Londen. De koningsgezinden zaten dan rechts van de Voorzitter (Speaker) en de tegenstanders links. Die twee groepen zaten tegenover elkaar en de Voorzitter zat op een stoel voor het altaar. Goed verhaal. Mooier vind ik dat de Voorzitter later bij het in het Lagerhuis in stemming brengen van een voorstel vroeg of de ja-stemmers rechts van hem wilden gaan staan en de nee-stemmers links: "The ayes to the right, the nos to the left." De Franse Nationale Vergadering vertoonde na 1789 een zelfde beeld: de koningsgezinden gingen rechts zitten van de Voorzitter (président), de revolutionairen links. Gaandeweg ontwikkelden zich in de loop van de 19de eeuw partijen en in het Frankrijk van het einde van de 19de eeuw gingen partijen hun positie (links, rechts, centrumrechts) in de naam van de partij gebruiken.

In Nederland kwam het gebruik van links en rechts pas laat in zwang. Terwijl de Oude Zaal van de Tweede Kamer zich er toch goed voor leende. De confessionele partijen zaten daar rechts van de Voorzitter en hadden vanaf de invoering van het algemeen kiesrecht lange tijd ongeveer de helft van de zetels. Kijken we naar de opstelling na de Tweede Wereldoorlog: links van de Voorzitter zaten de PvdA, de VVD, de CPN en later ook D66. Met de afkalving van de confessionele partijen kwam er ruimte vrij aan de rechterzijde. Dat gat werd op een gegeven moment gevuld met de VVD.

In de "nieuwe zaal" van de Tweede Kamer met de in mijn ogen belachelijke theateropstelling, waarin de volksvertegenwoordigers zijn gedegradeerd tot publiek (net als in de zalen van veel andere parlementen trouwens) lukt het elke keer de partijen op volgorde te plaatsen van links tot rechts van de Voorzitter. Al maakt het op mij de indruk, dat het grootste gevecht tussen de fracties gaat over het bezetten van de voorste stoelen, in het zicht van de camera.
Leuker nog is de plaatsing van de Leden in de Eerste Kamer. In het verleden zaten de Leden niet per fractie, maar speelde anciënniteit een rol, maar tegenwoordig zitten fractieleden zo veel mogelijk bij elkaar. Al is dat niet helemaal gelukt. Zowel het CDA als de VVD zitten zowel met een groepje links als rechts van de Voorzitter. Rechts van de Voorzitter treft men achtereenvolgens GroenLinks, CDA, PvdA, VVD en de kleine christelijke partijen aan.

Aan een links-rechts-tegenstelling wordt in de Eerste Kamer duidelijk geen waarde gehecht.
Welke standpunten zijn links, welke rechts? En kun je die voor een veelheid van onderwerpen bundelen tot één plaats in het politieke landschap? Eerder heb ik het gevoel dat het een etiket is om jezelf als norm te stellen, of om de ander te diskwalificeren. Lang was "links" in de mode, wie wilde er niet links zijn? Toen ik in de jaren '70 een onderzoek deed onder leden van de PvdA positioneerde 85% zich links of zeer links binnen de PvdA. Bijna niemand in de PvdA wilde het etiket "rechts' opgeplakt hebben, ook niet binnen de eigen partij. Die begrippen gaven zo'n emotionele lading, dat in die tijd bij het congres van het CDA lijsttrekker Dries van Agt de beroemde woorden sprak "wij maken geen

buigingen naar links, wij maken geen buigingen naar rechts". Om duidelijk te maken dat het CDA in het centrum van de macht stond? Later gaf dat nog inspiratie aan Rita Verdonk die bij de presentatie van haar nieuwe partij Trots op Nederland zei: "We zijn niet links, we zijn niet rechts, we zijn recht door zee." Uit te spreken met een vastberaden blik omhoog.

Enkele jaren geleden waren er journalisten en politicologen die meenden het probleem op te lossen van de wat armoedige en weinigzeggende links-rechts-tegenstelling door twee dimensies te onderscheiden. Een sociaaleconomische dimensie en een culturele dimensie. Op die manier krijg je een mooi tweedimensionaal beeld met vier kwadranten. De suggestie gaat er van uit dat de kiezers als een soort puntenwolk over het hele plaatje verdeeld zijn en dat je partijen kunt positioneren door voor beide tegenstellingen een waarde toe te kennen. Nog een stap verder en het bleek dat er een flinke ruimte braak lag: een gat waar je in kon springen om het aantal stemmen te maximaliseren. Na zijn vertrek uit de PvdA-fractie werd dat geprobeerd door Jacques Monasch: sociaal-economisch 'links' en cultureel 'rechts'. Hij haalde te weinig stemmen voor een zetel, dus blijkbaar viel dat braakliggen van een veldje in het politieke landschap nogal tegen.

De verwarring is er niet minder om geworden, sinds journalisten er een handje van hebben gekregen om bestuurlijk ingestelde partijen aan te duiden als "middenpartijen". Alsof alle partijen het nastreven zo in het "centrum" te zitten dat er ook geen kleur meer op de wangen zit. Verwarrend en misleidend.

Al dit soort typeringen vind ik onbevredigend. Je kunt wel zeggen dat de Socialistische Partij 'links' is, maar waarom dan? En waarom zeggen veel politieke tegenstanders vervolgens dat de zelfde SP eigenlijk rechts is? Mensen uit D66 vinden zichzelf meestal 'links', al zeggen ze liever 'progressief' (is dat een net woord voor 'links'?), maar bij de PvdA en GroenLinks vinden ze weer dat D66 rechts is. Vraag je het aan mensen uit de Verenigde Staten, dan vinden ze de VVD hier knap links, zo nodig gevolgd door de typering dat de VVD zelfs socialistisch is. Zo zien we dat in Nederland echt niet.

Hoe zit het dan wel? Wat ik zie, is dat de meeste mensen eigenlijk alles wel willen: men wil vrijheid, men wil dat iedereen naar school moet gaan en zich daar zo goed mogelijk moet kunnen ontplooien, iedereen wil dat de gezondheidszorg van een hoge kwaliteit is en dat iedereen daarvan

moet kunnen profiteren, bijna iedereen wil economische groei en volledige werkgelegenheid, iedereen wil dat het veilig is op straat, vrijwel iedereen vindt dat er volstrekte vrijheid moet zijn van godsdienst en levensovertuiging, iedereen vindt dat we schone lucht moeten kunnen inademen en milieuvervuiling moeten voorkomen, iedereen vindt dat we ons moeten beschermen tegen de zee en de rivieren, je kunt het zo gek niet bedenken of iedereen of bijna iedereen vindt het wel. Wat is dan nog links en rechts? Wel verschillen de opvattingen als je twee wensen confronteert die elkaar in de weg zitten, of omdat de financiële ruimte beperkingen oplegt.

Ik denk dat een politieke partij een min of meer samenhangend verhaal nodig heeft, een verhaal dat tijdgebonden is, een antwoord geeft op de vraagstukken die op enig moment spelen. Zonder zo'n verhaal is een politieke partij stuurloos of opportunistisch, maar hebben kiezers er in elk geval weinig aan. Als je zo'n verhaal wilt typeren, hoe vaag zo'n typering ook is, dan helpt het als houvast dat men het liberaal noemt, of sociaaldemocratisch, sociaalliberaal of hoe een partij het ook wil noemen. Zelfs als een typering niet zo veelzeggend is (wat is precies christelijke politiek?). Liever dan het gebruik van 'links' en 'rechts', terwijl dat alle kanten op gaat.

KAMERKUNST

Reinder van der Heide

Aflevering V – Getekende Voorzitters

Een gang vol Voorzitters van de Tweede Kamer aan de muren, opvallend uniform en stijlvast afgebeeld. Hun namen en de jaren van hun voorzitterschap zijn in rechthoekige cartouches onder en boven het portret toegevoegd. Het gaat om potloodtekeningen, soms hier en daar 'verhoogd' met wat streken wit of rood krijt.

De maker van deze tekeningen was Karel Frederik Otto James (* Dordrecht, 15 juni 1899 - † Amerongen, 19 oktober 1976). Hij was burgemeester van Gouda in de periode van 1938 tot begin 1940 en vanaf 5 mei 1945 tot 1964.

Kort na de capitulatie van ons land op 15 mei 1940 werd Karel James wegens 'belediging van de Wehrmacht'

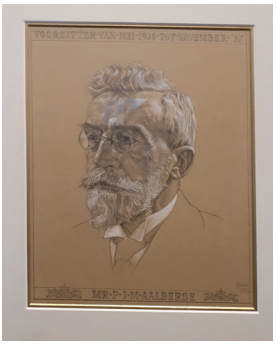

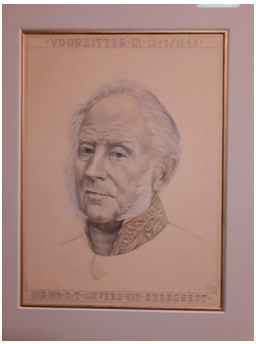

door Duitse officieren op 7 juni 1940 gearresteerd, verhoord en vervolgens „verhaftet" in de gevangenis te Scheveningen, het berucht-te 'Oranjehotel'. De reden was dat hij zonder het te beseffen tegen een Duitse militair – de man droeg een Nederlands uniform (!?) –, gezegd had: „Ich pfeife auf die deutsche Ehre". Zo wordt het verhaal in de overlevering geformuleerd. Mij lijkt die gang van zaken echter nogal 'fragwürdig'. Waarom Duits gesproken tegen een (immers vermeende) Nederlander? Raadselachtig. Misschien heeft hij in het Nederlands zoiets gezegd als 'ik heb lak aan de Duitse eer', en werd hij daarna gedwongen het in het Duits te herhalen, de Duitser kon het immers niet goed verstaan? Maar waarom dan vervolgens niet een smoes gemompeld, iets als: 'het is me wat, die Duitse eer' of iets dergelijks? Hoe dan ook, een in die omgeving verstandige opmerking was het niet, maar ja: uit de grond van zijn hart…

Later bleek dat de Duitser van een Nederlandse soldaat zijn uniform had gekregen omdat bij het neerschieten van zijn vliegtuig de Duitser 'zijn uniform door brand had verloren'. Je stelt je daarbij voor hoe die piloot of dat bemanningslid zich te midden van de vlammenzee en wellicht aan een parachute hangend panisch ontdeed van zijn brandende kleren en

de Nederlandse soldaat die hem 'tegenkwam' als een ware Sint Maarten de geheel of halfnaakte Duitser zijn overkleding oftewel uniform aanbood… Een ongelooflijk verhaal en sterk voorbeeld van een goede daad met kwade gevolgen: 'de tegenspoed der deugd' om het met de beruchte Franse markies te zeggen. Want hoe dan ook, de combinatie van de twee humane impulsen, die van respectievelijk Nederlandse soldaat en Goudse burgemeester zou die laatste duur te staan komen (en misschien die eerste ook, maar dat vertelt het verhaal niet...
James werd tot een jaar gevangenisstraf veroordeeld, waarvan acht maanden eenzame opsluiting. Ook moest hij het die maanden zonder boeken doen, een voor een hartstochtelijk lezer als James zware bijkomende straf. De laatste drie maanden werd hij bij drie andere gedetineerden in een eenpersoonscel opgesloten of – om het in het penitentiaire dieventaaltje te zeggen – ingesloten.

Het Oranjehotel was de bijnaam van de Deutsches Untersuchungs- und Strafgefängnis in het huis van bewaring in Scheveningen gedurende de Tweede Wereldoorlog. De spotnaam verwees naar het destijds verderop gelegen Oranje Hotel aan de Scheveningse kust [Wikipedia].

Dat laatste bleek een 'blessing in disguise', en niet alleen voor hemzelf maar ook voor vele anderen, onder wie wijzelf, wat zal blijken uit het navolgende.

Als jongeman al, voor en in zijn studententijd, had James zich bezig gehouden met tekenen en schilderen. Nu, gedurende die laatste maanden in de Scheveningse cel, viel er voor hem eindelijk iets te doen: hij herontdekte zijn kunstzinnig talent, pakte het vol overgave op en begon

portretten te maken van zijn celgenoten. Er zijn mindere bezigheden om de tijd mee te doden. Hoe hij aan papier en potlood kwam, vertellen de annalen niet, maar, zoals bekend: in gevangenissen valt altijd wonderveel te 'organiseren'…

Dat schetsen en tekenen moet hem veel verveling en narigheid hebben bespaard. Wie schept, vergeet de tijd. En scheppen is geven. En 'te geven is zaliger dan te ontvangen', ook dat nog…
Het moet hem, maar ook zijn modellen tegen wil en dank, veel troost en bevrediging hebben opgeleverd, dat portretteren. Ja, waarom James het tekenen daarvoor jarenlang heeft gelaten, zal hem zelf achteraf ook wel hebben verbaasd, want het is bijkans ongelooflijk wie en wat hij later – ondanks zijn drukke bestuurlijke werkzaamheden – allemaal nog op papier heeft vastgelegd. Hier wat cijfers: hij tekende, vanaf het moment dat hij prompt op Bevrijdingsdag, 5 mei 1945, weer was aangetreden als burgemeester van Gouda, in zijn schaarse vrijetijd – in kleur – afbeeldingen van de wapenblazoenen van 379 (!) graven, heren, en burgemeesters (die van Gouda), uit de periode 1361-1941, die – op twee tableaus – een plek kregen in het Goudse stadhuis. Maar daar bleef het niet bij.
Tijdens een gedwongen rust- en herstelperiode, de nasleep van een zware longoperatie, maakte hij een tweede serie tekeningen: de portretten van Goudse burgemeesters, voor zover hij hun konterfeitsel op schilderijen, gravures of foto's wist te achterhalen. Hoewel van de meeste burgemeesters geen afbeelding te vinden was, slaagde James er toch in van 29 ambtsvoorgangers een portret te tekenen. Het zijn gevoelige en fijnzinnige tekeningen, en, alle op dezelfde wijze ingelijst, zijn ze een sieraad aan de muren van de Goudse burgemeesterskamer.

Hoe weet ik dat zonder ooit in die kamer te zijn geweest?
Of er ook een zelfportret bij zit, vroeg ik via een e-mail aan 'Voorlichting' van de gemeente Gouda. Daarop reageerden zij bevestigend én uiterst genereus. De gemeente Gouda schonk mij per post een antiquarisch boekje (Burgemeesters van Gouda, Oudheidkundige Kring "Die Goude", 1963) waarin al James' burgemeestersportretten zijn gereproduceerd, inclusief het laatste: dat van James zelf. Dus inderdaad: een zelfportret! De lezer treft dat niet van enige ijdelheid verstoken werk – zie de 'decoratieve' borstpartij – hieronder aan. Er zit, vermoed ik echter, de nodige 'zelfironie', een door Harry Mulisch[2] gemunte term, in James' zelfportret. Die hangt ongetwijfeld samen met de deels instrumentele redenen die James had voor het vervaardigen van al die portretten van hoogwaardigheidsbeklederS. Daarover hieronder meer.

Boekje 'Burgemeesters van Gouda', 1963

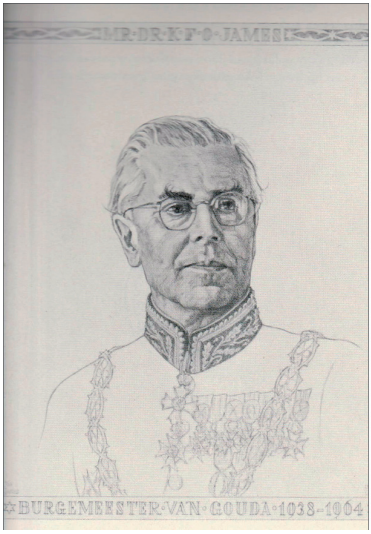

Zelfportret Karel James

Burgemeester

James was als bestuurder een harde werker. Hij heeft zich tijdens zijn burgemeestersperiode in Gouda enorm ingespannen om de restauratieplannen van - voor de stad Gouda - belangrijke gebouwen, zoals het stadhuis, het Catharina Gasthuis, de Moriaan, het Lazaruspoortje en de Waag te realiseren. Ook heeft hij zich intensief met de uitbreiding van het territoir van Gouda beziggehouden, wat de buurgemeenten als gebruikelijk minder konden waarderen.
Als burgemeester is het in het kader van dit soort bestuurlijke operaties

[2] *Uit Trouw, 27-7-2002, 'De Berg Mulisch' door Onno Blom: 'Mulisch dreef de zelfspot op de top in de bij vlagen hilarische roman 'De pupil' uit 1987, waarin hij zijn zelfportret als jongeman schetst. 'De pupil' is 'een buitengewoon opmerkelijke jongeman van achttien, even opgewekt als getormenteerd, met een volstrekt onafhankelijke geest en een universele belangstelling, uitzonderlijk begaafd, met een mateloze ambitie, gecombineerd met een tomeloze werklust, daarbij ongetwijfeld creatief, met een aangeboren mensenkennis en een verbluffend originele fantasie, ook zeer geestig en ad rem, bovendien vrijwel volmaakt gebouwd en altijd smaakvol gekleed, welgemanierd, goed van de tongriem gesneden en bij dat alles van een hartveroverende bescheidenheid.'*

handig om goede relaties met 'Den Haag' te onderhouden, dus leek het hem dienstig alle ministers van Binnenlandse Zaken af te beelden en die portretten aan het ministerie aan te bieden. Uiteraard werden deze, bewust enigzins de ijdelheid strelende tekeningen, onder veel ministeriële dank aanvaard.
Na die klus waren in datzelfde – wij zouden nu zeggen: lobbyistische – kader de Voorzitters van Eerste en Tweede Kamer en de commissarissen der Koningin van Zuid-Holland aan de beurt.
Om die tekeningen van Tweede Kamervoorzitters gaat het hier. Van sommige (historische) Voorzitters kon hij geen afbeelding vinden, dus tekende hij in plaats daarvan dan maar hun wapenblazoen, per slot van rekening had hij met dat thema eveneens grote ervaring. Ik herinner mij dat ik als archivaris van de Kamer eens een telefoontje kreeg van iemand die zich afvroeg of er in het Kamerarchief niet ergens een portret van Voorzitter Membrède te vinden was. "Wel", antwoordde ik destijds tamelijk optimistisch: "Ik zal erachteraan gaan, maar beloven kan ik niets". De in al zijn activiteiten zeer vasthoudende en grondige James had natuurlijk al alles ondersteboven gekeerd om aan zo'n afbeelding van die tweede (en tevens zesde) Voorzitter van de Kamer (van 23 oktober 1816 tot 20 oktober 1817, resp. van 19 oktober 1820 tot 15 oktober 1821) te komen, maar was daar duidelijk niet in geslaagd, gezien de afbeelding van diens wapen als substituut voor een portret. Maar ja, wist ik veel, toen.

Wapenblazoen van Jhr. Mr. André Charles (de) Membrède

Wat je ook van James' kunst moge vinden – in mijn ogen gaat het als gezegd om verfijnde en gevoelige portrettekeningen – het is vooral James' enorme toewijding die ontroert. Hij was een liefhebber, een amateur volgens de gangbare normen, een formele kunstopleiding had hij niet. Wel beschikte hij over een talent waarmee hij in zijn schaarse vrijetijd duurzaam woekerde, blijkend uit de zowel kwantitatief als kwalitatief hoge resultaten. Hij deed het allemaal voor Gouda, en natuurlijk ook omdat hij het niet laten kon. Als er dus iemand professioneel portrettekenaar mag worden genoemd, dan is hij het. Onder meer de gang op de eerste etage van Binnenhof 1a bewijst dat ten volle.

VAN HET BESTUUR

Arnhem. Icoon van stijl en dynamiek

Ries Smits

De leden van de VOP waren voor hun Voorjaarsbijeenkomst te gast bij hun mede-VOP-lid Clemens Cornielje, Commissaris van de Koning in Gelderland. Persoonlijk verwelkomde hij de bijna 60 leden die aan deze bijeenkomst deelnamen. Plaats van bijeenkomst was het prachtig aan de rivier de Rijn en ook pal in het stadshart van Arnhem gelegen Provinciehuis. Vorig jaar grondig gerestaureerd en thans een functionele parel waarmee Gelderland voor de dag kan komen.
Cornielje en zijn medewerkers zijn perfecte gastheren. Al bij de entree viel dat op door de schitterende fotoaffiche van de Hofvijver met op de achtergrond de Parlementsgebouwen in Den Haag. De VOP-leden waren zeer welkom en dat zou de rest van de dag zo blijven.

Het verwelkomingsaffiche

In zijn welkomstwoorden schonk commissaris Cornielje aandacht aan de pas afgeronde verbouwing van het Provinciehuis. Na de oorlog gebouwd met de beperkte financiële middelen die toen beschikbaar waren, is vanuit het destijds gecreëerde concept het gebouw vernieuwd en zijn open binnenruimten nu overkapt en geïntegreerd in het Provinciehuis. Ook releveerde Cornielje de geschiedenis van de stad Arnhem tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen bij 'Operation Market Garden' de binnenstad van Arnhem werd verwoest. Die verwoeste stad hebben de Arnhemmers op een fraaie manier ingevuld. De stad heeft een mooie allure van functionaliteit, groen, dynamiek en grootstedelijke ambities.

'Ondermijning', thema van de ochtend
Cornielje had destijds zelf de suggestie gedaan om als inhoudelijk thema van deze bijeenkomst de gevolgen van de toenemende verwevenheid van onder- en bovenwereld te kiezen.
Prof. Dr. Emile Kolthoff verzorgde een boeiende inleiding over die toenemende ondermijning van de bovenwereld door de onderwereld. Zijn op interactie met de zaal gerichte bijdrage leidde tot een intensieve discussie tussen de heer Kolthoff en de aanwezige VOP-leden. Veel van die laatsten waren destijds betrokken bij wetgeving of thans als burgemeester actief, waardoor zij regelmatig geconfronteerd worden met het grensgebied tussen onder- en bovenwereld. Kolthoff ging in zijn inleiding diep in op de sociale omstandigheden waardoor mensen gemakkelijk in de verleiding komen betrokken te raken bij activiteiten in de criminele sfeer. Met andere woorden, de verantwoordelijke politici en bestuurders dienen die omstandigheden nauwlettend in de gaten te houden en er beleid op te maken.
De screening bijvoorbeeld van kandidaten voor de gemeenteraad verloopt vaak slordig, ook al zijn er vanuit de landelijke partij richtlijnen. Bij lokale partijen is die screening vaak geheel afwezig en dat biedt gelegenheid aan het criminele circuit om die ruimte in te nemen. Überhaupt is de tendens dat steeds meer lokale partijen deelnemen aan raadsverkiezingen een ontwikkeling die mogelijkheden schept voor criminelen. Dat zou ook best eens het geval kunnen zijn bij een rechtstreekse verkiezing van de burgemeester, werd geconstateerd. Dit laatste bleek wel een punt dat nader aandacht en overweging zou moeten krijgen bij de politici op het Binnenhof.
Kolthoff daagde zijn gehoor uit hem te onderbreken en daar werd ruimschoots gebruik van gemaakt. Ongetwijfeld zullen allerlei overwegingen die tijdens zijn bijdrage aan de orde kwamen, doorklinken bij politieke discussies in de VOP, maar ook in de gemeenteraden en in de landelijke volksvertegenwoordiging. Met andere woorden, de causerie en discussie zullen tot concrete interventies bij politieke debatten leiden. Dat is één van de taken van de VOP, om te reflecteren op actuele vraagstukken zodat de thans acterende politici op het Binnenhof ermee verder kunnen.

Operation Market Garden
Gekozen werd voor een korte lunch om daarna wat meer tijd te hebben voor een bezoek aan Oosterbeek waar de villa Hartenstein, destijds het Hoofdkwartier van de Geallieerden, is ingericht als museum en waarin een uitgebreide expositie over het wel en wee van Arnhem tijdens de Tweede Wereldoorlog is gehuisvest. (Zie ook de foto's achterin dit nummer)

Parachutisten

In dit deels ondergrondse museum is een indrukwekkende tentoonstelling ingericht over vrijwel alle facetten van de oorlogsvoering die rond de Operation Market Garden hebben gespeeld. Een must voor iedereen om weer eens te beseffen hoeveel militairen hun leven gaven voor onze huidige vrijheid en welvaart. Dit bezoek was indrukwekkend maar tegelijk ook een opdracht aan allen om onze uiterste best te doen vrede te bevorderen.

Ter afsluiting bezocht het merendeel van de VOP-leden die deelnamen aan deze dag de Arnhemse vestiging van 'Dudok' voor een hapje en een drankje.
Bij de wandeling terug van Dudok naar het imponerende nieuwe stationscomplex van Arnhem word je op aangename wijze opgenomen in een stad die enerzijds volop vernieuwd is en groeit, en daarbij niet onderdoet voor steden in het westen van ons land, met anderzijds de intimiteit van de oude delen van de stad, die Arnhem een "eigen" handtekening geeft. Inderdaad, Gelderland levert ons niet alleen mooie streken, maar ook mooie steden.

provincie Gelderland

OVERLEDEN

Ir. F.C. (Frans) de Jong
Op 6 april 2018 overleed op 95-jarige leeftijd Frans de Jong, landbouw-ingenieur uit westelijk Noord-Brabant. Elf jaar lang was hij als Eerste Kamerlid voor het CDA woordvoerder landbouw, voorzitter van de commissie voor Landbouw en Visserij en fractiesecretaris. Ook was hij bestuurder bij de Suiker Unie, de coöperatie van suikerboeren. Daarnaast actief op talrijke maatschappelijke terreinen en enige jaren fractievoorzitter van het CDA in de Brabantse Staten. Vitale 'doener', met vele contacten in Brabant.

Dr. C.J. (Kees) Rijnvos
Op 87-jarige leeftijd overleed Kees Rijnvos, econoom, die in de jaren tachtig twee jaar (1981-1983) Eerste Kamerlid voor het CDA en woord-voerder financieel-economische zaken was. Hij werkte bij het opleidings-instituut van de katholieke vakbond en in het bankwezen, en werd in 1975 hoogleraar in Tilburg. Later was hij onder meer lid van de WRR en in 1988 promoveerde hij in de filosofie.

VERSCHENEN BOEKEN

Thorbecke wil het. Biografie van een staatsman
In deze eerste volledige biografie van Thorbecke sinds jaren, brengt Remieg Aerts deze staatsman tot leven, in een breed panorama van de politiek, wetenschap en cultuur van de negentiende eeuw.
Auteur: Remieg Aerts
Uitgever: Bert Bakker
ISBN: 9789035144798
Prijs: € 49,99

Strijd rond de grote meren. Onderhandelen over vrede en recht in het hart van Afrika
Vanuit zijn persoonlijke ervaringen beschrijft Jan Pronk de gebeurtenissen in Centraal-Afrika in de jaren negentig van de vorige eeuw, waaronder de genocide in Rwanda.
Auteur: Jan Pronk
Uitgever: LM Publishers
ISBN: 9789460224683
Prijs: € 24,50

Grote jongen zijn. Hoe macht werkt, in 54 merendeels opgewekte scènes
Auteurs: Frank de Grave, Jan Tromp
Uitgever: Boom
ISBN: 9789058756923
Prijs: € 20,00

Stratego, risk en scrabble : kabinetsformatie 2017
De langste kabinetsformatie uit de parlementaire geschiedenis wordt onder de loep genomen.
Auteur(s) / eindredactie: Aalt Willem Heringa en Jan Schinkelshoek
Uitgever: Boom
ISBN: 9789462904705
Prijs: € 14,90

Een geschiedenis van het onderwijs in Nederland
Opiniërend boek dat in vogelvlucht door de Nederlandse onderwijs-geschiedenis voert
Auteur: Piet de Rooy
Uitgever: Wereldbibliotheek
ISBN: 9789028427280
Prijs: € 22,99; E-boek: € 9,99

Experimentele wetgeving
Pleidooi voor vernieuwing van het wetgevingsbeleid over experimentele wetgeving
Auteur: Mr. dr. Rianne Jacobs
Uitgever: Wolters Kluwer
ISBN: 9789013149067
Prijs: € 15,00

Verloren vertrouwen : afgetreden ministers en staatssecretarissen 1967-2002
Beschreven wordt hoe negentien bewindslieden zich tussen 1967 en 2002 gedwongen voelden of gedwongen werden tussentijds hun ontslag aan te bieden.
Auteur: Anne Bos
Uitgever: Boom
ISBN: 9789089533135
Prijs: € 29,50

#Woest: de kracht van verontwaardiging
Centraal staat de vraag hoe het openbaar bestuur het beste kan omgaan met de verontwaardiging van burgers en het grensoverschrijdend gedrag dat daar mogelijk het gevolg van is.
Auteur(s): onder redactie van Sarah de Lange en Jasper Zuure
Uitgever: Amsterdam University Press
ISBN: 9789048541850
Prijs: € 22,99; prijs e-boek: € 10,99

Tussen eerste overheid en tweederangsdemocratie: het functioneren van de lokale democratie in Nederland
De lokale democratie presteert onder haar vermogen. Dat blijkt uit een analyse van de lokale democratie vanuit diverse invalshoeken.
Auteur: Julien van Ostaaijen
Uitgever: Boom
ISBN: 9789462368279
Prijs: € 22,50

Een versplinterd landschap: bijdragen over geschiedenis en actualiteit van Nederlandse politieke partijen
Beschrijving van alle dertien politieke partijen die in 2017 in de Tweede Kamer zijn gekozen.
Auteur(s) / onder redactie van Friso Wielenga, Carla van Baalen en Markus Wilp
Uitgever: Amsterdam University Press
ISBN: 9789462988484
Prijs: € 29,99

Vrienden tegen wil en dank. De lessen van het tweede kabinet-Rutte
Het tweede kabinet-Rutte, een combinatie van de tegenpolen VVD en PvdA, werd tegen de verwachtingen in het langst zittende sinds de oorlog.
Auteurs: Wilma Borgman en Max van Weezel
Uitgever: Balans
ISBN: 9789460038426
Prijs: € 17,50

The People vs. Democracy
Technologie, economische krachten en identiteitspolitiek trekken ons naar één van twee onwenselijke extreme posities: enerzijds illiberale democratieën, geregeerd door populistische demagogen, en anderzijds ondemocratische liberale arrangementen, bestierd door technocratische elites.

Auteur: Yascha Mounk
Uitgever: Harvard University Press
ISBN: 9780674976825
Prijs: € 27,99

Wat gebeurde er in de 20e eeuw? Een bundel van artikelen van Peter Sloterdijk
Een aanzet tot nieuwe perspectieven op ecologie en economie, geschiedenis en globalisering, extremisme, moderniteit en het 'antropoceen'.
Auteur: Peter Sloterdijk (vertaald door Mark Wildschut)
Uitgever: Boom
ISBN: 9789058755544
Prijs: € 24,90

Wat komen jullie hier doen? Vrouwenkiesrecht tussen geloof, politiek en samenleving, 1883-2018
Over wat de uiteindelijke toekenning van het kiesrecht in de jaren 1917 en later onder de vrouwelijke aanhang van de politieke partijen losmaakte.
Auteur(s): onder redactie van: Sophie van Bijsterveld & Hillie van de Streek
Uitgever: Valkhof Pers
ISBN: 9789056254957
Prijs: € 22,50

Macht en Verbeelding – Essay bij De maand van de Filosofie 2018
Dit essay richt zich op de lastige verhouding tussen macht en verbeelding en onderzoekt de vraag of verbeeldingsrijke vergezichten zich kunnen verzoenen met de politieke praxis.
Auteur: Femke Halsema
Uitgever: Lemniscaat
ISBN: 9789047710479
Prijs: € 4,95

Liberaal zwaargewicht - Henk Vonhoff (1931-2010)
Dit boek biedt een veelzijdig en compleet beeld van Vonhoff als politicus, maar ook als vrijmetselaar, publicist, acteur, natuurliefhebber en amateurdichter.
Auteur: Diederick Slijkerman
Uitgever: Prometheus
ISBN: 9789044633825
Prijs: € 24,99

1968. 'You say you want a revolution'
1968: een kanteljaar, waarin alles mogelijk lijkt. Het jaar van de Parijse Meirevolutie, Praagse Lente, verzet tegen de oorlog in Vietnam, het bloedbad in My Lai, de moorden op Martin Luther King en Robert Kennedy etc.. In dit boek neemt Roel Janssen, die er bij was in mei '68 in Parijs, ons mee op een spannende wereldreis door het revolutiejaar met oog voor de zelfoverschatting van de '68-generatie.
Auteur: Roel Janssen
Uitgever: Balans
ISBN: 9789460035586
Prijs: € 20,- - E-boek: € 9,99